

1) אבדרה סדר תפילות הערב

[יג] וחילוק יש ביניהם, שארבעת העומות הם נחזין ^{לפני} כשחלו בשבת¹⁶⁵, חוץ מעשרה בטבת שאינו חל לעולם בשבת, אבל הוא חל לפעמים ביום ששי, ומתענין בו ביום¹⁶⁶, ואפילו היה חל בשבת לא היו יכולים לדחותו ליום אחר, מפני שנאמר בו (יחזקאל כד. ב.) בעצם היום הזה, כמו ביום הכפורים¹⁶⁵.

2) בית יוסף סימן תקי"ג

ד"ה ולענין) וסימן תקע"ב (ה: ד"ה וכן יתיר): וה"ר דוד אבדרכס כתב בהלכות מענית (עמ' רנד) שעשרה בטבת הוא משנה משאר מעניות שאם היה חל בטבת לא היו יכולים לדחותו ליום אחר מפני שנאמר בו (יחזקאל כד ב.) בעצם היום הזה כמו ביום הכפורים [ו] ולא ידעתי מניין לו זה. וכתב עוד דעשרה בטבת חל לפעמים בשני ומתענין בו ב ומו"ש ומיהו כולם מותרין ברחיצה וסביבה וכו'. וכן ה"ר פארק קמא דראש השנה (על ה"ר"ף ד: ד"ה ודאמרי', ה. סוד"ה והאינא ותי' יח.): בשם הרמב"ן (סס) מסתברא דכוליה ארבעה עומות מעניות ליצור הן ונדאיאם גזרו ויש ואסוריו ויש ומעניתם דמעניתם גזירה וסביבה וכו' ונעניתי אע"פ דהנהו הלא שמעתי דמעניתי קר ראו להתענות בליל אצל לא ראו לנהוג בצאתן חומרות וכו' והני ברתי מלא [ו] הכמות בין אצל מעיקר המקנה והלא אסוריו כדלן

12) תורת משה לחת"ס דרוש לה' אדר

(במהדורות ישנות נדפס בפרשת ויקרא)

היום הזה, ויש להבין מלא י"ד טבת לא ה"ר קר התחלף מלכוד העיר ועד שתי שנים ומהלם לא נכרבו, וקשה חורבנה ומתחלף מן התחלה המולד, ולמה ט"ז אין דוחה שבת ועי' עירובין ענין ט"ז שחל בע"ט אין עשיליין וי"ו טבת בע"ט משלימין, וה' דוחה שבת וכאלה לאר דהנה הטעם שקצתו תענית על מלך הסיף, הלא היחה יוכלים כוונע פעמים צמור ציוני פרעה נכה וכדומה, רק הטעם הוא דומה שסימה העיר צטרחה מלך פתי פקים ומהלם זה ומהות כצמוריו יום שקמון ואלך צבל למהט על יוכלים כמו כן יצדו צ"ז שלמעלה חלו מייבונים חלו משלימים עד קצתו השתחלילים ונכרחה הית', והנה אין לך סכה שאין קללה חרוכה ומצנחה, וכל דור שלם נכנה צה"ק ציוני כאילו נכרס ציוני, מללם שכלל פנה וסכה נכמה מורכב מלך, חמו צבל פנים כצונגיב אותו יום של עשרה בטבת, שהסחיל צ"ד לומנה ומשפט המורכב, כמו כן צבל דור דור, ויסצין צ"ד שלמעלה מרחין המורכב של כל פנה וסכה, ודבר זה מוזר ונחמד צבא פקדים הפקדים, עיין צפירושו הקנלק דן י"ד, צענין חודש טבת וידוע דעל לרה שטבה כמו יום טבת צו אלו"ו אין אלו ומהענין בטבת אצל מענית חלוס מוצק להתענות, דשצפיל עובג פטי ל' שונבל לרה העניתה לצול עליו לא מעונה הוא, הילכך מענית ט"ב, דזהו קר על לרה שטבה לא דמו שבת, אצל מענית ל' טבת וזו על צבל לרה העניתה עובג הוא, והיה דמי שבת:

עשרה בטבת

נערך ע"י יחזקאל הרטמן

3) גמ' שבת י"א

וואמר רבא בר מחסיה אמר רב המא בר גוריה אמר רב יפה תענית לחלוס כאש לנעוורת אמר רב חסדא יבוב ביום ואמר רב יוסף בשבת רבי יהושע בריה דרב

4) גמ' ברכות לא: ותוס' שם

לי בן ואניק בהון ואמר רבי אלעזר משום רבי יוסי בן זמרא יכל היושב בהענית בשבת קורעין לו גזר דינו של שבועים שנה ואף על פי כן החזיר ונפרעין ממנו דין עונג שבת מאי קתניה אמר רב נחמן בר יצחק הליתיה עתא עתא: ואמר רבי אלעזר הנה המורה בה' דברים כלפי מעלה שנאמר

9) מנחת חינוך מצוה שי"א

והנראה לענ"ד ונפקא מינה לרדן גם כן, דלרשע נמוט הללו מדברי קבלה אין נקבע להם יום מיוחד עשרה בטבת או תענה נכזר וכדומה, רק הדברי קבלה הוא על חלו הסדשים בטבת ומתנו ואז ושאר ממייבים להתענות בזה יום אחד, אצל לא נהייחד יום מיוחד רק אחת יום שרואה יוכל להתענות רק בללו הסדשים. וראה לדבר דנפקון אנריה ח, ייטן אינו מבוחר אחת יום כלל, רק זום הרביעי זום החמישי זום העשירי דהיינו הסדשים אצל לא נבאיה יום. וחי' לך עוד לריות ברורות בעיני. דהנה בראש השנה י"ח ע"ב פליגי ר"ע ורבי שמעון, דר"ע סובר זום העשירי היינו עשרה בטבת שבו סתם מלך צבל ורש"י אומר זה חמשה בטבת שבה שמועה לגולה וכו', וקשה דהם היו סיפק לאחר מורכב בדיע ומלי פליגי, פוק חזי מה עמא דבר ומנה היו עושין צימם שני דזו היה ששן והמה בלאיה יום היו עושין וצמי' שני היו תולאים צימ' שמה ימים הללו ומה מקבלי המורה והיאלך שבו הדבר. וגם סם מבוחר דמשעה בתמוח הובקעה העיר כמחזיר צרמיה [ג"כ, ר'] ואין מתענין בטבת עשר, ומתקן רבא דית שני נכרס בטבת עשר זו, ומובל בתוס' שם ד"ה זה, וית שני סתיר לן על כן מתענין צ"ו. וממה גדולה היא יכולין אנהו לעקור דברי קבלה שהוא כמורה היה לה לקצוע גם י"ו זו, ולי משום דקשה על הציור, מ"ם היא יכולה לעקור דבר מורה נקום ועשה לכלול ולשמות ושאר ענינים שהוא מדברי קבלה בטבת השמך ח"ו כמחזיר בראשונים [רמב"ן במועדים האדס]. ועוד דר' יוחנן אמר [תענית כ"ט ע"א] חילו הייתי שם קבעתו בעשירי ורענן אחלמלה דפורענהא עדיפא, והיא חילו היה שם היה קובע בעשירי וכו' בדידה הדבר תלו הלא הוא מדברי קבלה קן היה רגזו וינצק וגזירח הכתוב הוא.

מגדים אר"ם פסחיה [הכללת ח"ג אות ז']. אך צנת שהיה החיוב להתענות מדברי קבלה והוא לא התענה בראויו יום כסגור, או שהיה חולה בראויו יום שפטור להתענות או בלונם, מבוחר בפרי מגדים יום דיולא מן המורה אף אם לא עשה כמקנת חו"ל, נראה לי צורר דלם לא התענה בראויו יום חיוב גמור עליו להתענות יום אחד בחודש הזה כדי ללמס מנות דברי קבלה ואיזה יום שמתענה יל די דברי קבלה עכ"פ. וכן אם אכל כסוג דמי' חיוב עליו [להשלים] להתענות יום יום גם כן כמחזיר בהלכות תענית שז"ע אר"ם ס' תקע"ט ס"א, ומ"ם ארבע מצימם להתענות יום אחד מה חודש, דכל החודש זמנו והי' כיום פסס דמחייב להתענות יום אחד, וכאן כל החודש מוטל עליו החיוב מדברי קבלה. קן נראה לענ"ד צורר ואמת נדפ"ר.

11) טור או"ח סי' רפח

היושב בהענית בשבת (א) קורעים לו גזר דינו של שבועים שנה מיירי בהענית לחלוס (ה) שאותו מותר בשבת (ה) לפי שנפשו עגומה על חלומה שראה והושב שיתבשר בשכר התענית אע"פ התענות יום הוא עונג לו. ומכל מקום צריך להתענות יום

5) שולחן ערוך או"ח סי' רפח

ד ^{ט"ב} (ג) ב [ז] מותר * להתענות בו (ז) תענית חלוס כרי שיקרע גזר דינו (א) [ז] וצריך להתענות י"ג (ז) [ז] ביום ראשון כרי שיתכפר לו מה שביטל עונג שבת * ואם תשש כמו ואינו יכול להתענות שני ימים ציונים לא התענה ביום ראשון ויתענה אחר כך: הגה (ג) וכל שכן אם היה ציוס ראשון (ה) מנוכה או ראש הלש

ה * יש אומרים שאין להתענות תענית חלוס בשבת אלא על חלוס שראהו תלת יומיו: * ויש אומרים שבזמן הזה אין להתענות תענית חלוס בשבת שאין אנו בקיאים בפתרון הלומות לידע איזה טוב ואיזה רע * והעולם אומרים שנמצא בספרינו

6) אור שמח פ"ה מהל' תעניות

ותשב"ץ ח"ב סימן רע"א ודו"ק. והנה לפי מה שכתב המבי"ט בקרית ספר ברשבת מעת לעת לילה ויום אסור מן התורה להתענות, אבל ביום בלבד אינו אסור מה"ט ולכן מותר להתענות ת"ח בשבת יתכן לומר דמש"ה רצה רבי לעקור רק ח"ב שחל בשבת ולא י"ו בתמוז הקודמו דחל ג"כ בשבת, משום דתענית ת"ב נדחה מן התורה שמעל"ע אסור להתענות מה"ט לכן סבר הואיל ונדחה ידחה, אבל שאר צומות דהתענית הוא רק ביום ומותר מה"ט להתענות בשבת ולא נדחה תעניתו דבר תורה ולכן מתענין למחר. ונראה דזה טעם שהביא הבית יוסף בשם אבדורהם דאלו חל עשרה בטבת בשבת היו מתענין משום דכתיב בעצם היום וכו' וזה משום דתענית יום לבד אינו אסור דבר תורה ולכן היו יכולים להתענות בשבת ודו"ק [ובדברי האבודרהם

7) רש"י עירובין מא.

אצל לזית ר"ג: שאני יום טוב (ג) דרבנן. כגון הלי דקרין עליוס הויאל וקל הוא שמתענין צו לשעוט כדקתני והמעניני צו לסיפך משלימין צו ערבות כלומר מותר להשלים ערב אותו יום טוב וליכנס למוחו כשהוא מעונה דהא אפילו צעיקרו מותר להתענות צו קתא היום אצל שנת שאסור להתענות צו קתא לשום מענית אסור נמי להשלים צו ערבות שהשלים ע"ש ממענה במקלח שנת:

זה השעה בתמוז שבו הובקעה העיר.

היינו בראשונה אצל צעיה הובקעה צ"ו ומשום הכי בעדינן צ"ו מענית

כאב שבו נשרף בית אלהינו ואמאי קרי ליה המישי המישי לחדשים צום השביעי זה ג' בתשרי שבו נהרג גדליה בן אחיקם ומו הרגו ישמעאל בן נתניה הרגו ללמוד ששקולה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלהינו ואמאי קרי ליה שביעי שביעי לחדשים צום העשירי זה עשרה בטבת שבו סמך מלך בבל על ירושלים שנאמר ויהי דבר ה' אלי בשנה התשיעית בחדש העשירי בעשור לחדש לאמור בן אדם כתב לך את שם היום את עצם היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלים ואמאי קרי ליה עשירי עשירי לחדשים והלא היה ראוי זה לכתוב ראשון ולמה נכתב כאן כרי להסדיר חדשים כתיבין ואני אינו אומר כן אלא צום העשירי זה חמשה בטבת שבו באת שמועה לגולה שהוכחה העיר שנאמר ויהי בשתי עשרה שנה

10) חידושי הגרי"ז סטנסיל

ונה "הכה"ג" כתב דאם היה אפשר שיחול עשרה בטבת בשבת, היו מתענים אפילו בשבת, כדתיב בעצם היום הזה, וצריך ביאר מ"ש משאר תעניות. והנה תענית הליום מתענין אפילו בשבת. וחזינו בזה דשירי תענית, רב דכתיב נדחה מפני השבת משום אדם למחר יכולים להתענות, אבל בתענית חלוס באמרא דיפה לחלוס שמתענין בו ביום לכן אינו נדחה. וזהו החילוק מכל תעניות לעשרה בטבת, בדכל תעניות מפני המאורעות ותלוי בחודש, כדכתיב בקרא ושפיר שירך שידחה, אבל בעשרה בטבת דכתיב בעצם היום הזה, (עי' ר"ה י"ח ב,) א"כ הוא דין דוקא באותו יום, וע"כ אי"א לדחות למחר.